

 SAGA
EGMONT

TALVI-ILTAIN TARINOITA 3

Zacharias
TOPELIUS

SAGA
EGMONT

TALVI-ILTAIN TARINOITA 3

Zacharias
TOPELIUS

Zacharias Topelius

Talvi-iltain tarinoita 3

Suom. Ilmari Jäämaa

SAGA Egmont

Talvi-iltain tarinoita 3

Translated by Ilmari Jäämaa

Original title: *Vinterqvällar*

Original language: Swedish

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemyksiä.

Copyright © 1881, 2022 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728414262

1st ebook edition

Format: EPUB 3.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

This work is republished as a historical document. It contains contemporary use of language.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

SUOMEN HERTTUATAR.

PÄIVÄLLISET VANHAAN HYVÄÄN AIKAAN.

Leikattiin 1730:s vuosi Kristuksen syntymästä. Turun kaupunki hengähti isonvihan vaivoista. Pakolaiset olivat palanneet Ruotsista; vanha roomalaiskieli kaikui jälleen yliopiston oppisaleissa; piispa Lauri Tammelin ja hänen tuomiokapitulinsa parantelivat kirkon vammoja; presidentti Samuel Åkerhjelm paikkaili hovioikeutta; kaarlelainen paroni Otto Reinhold Yxkull hallitsi lääniä, kun taas kaksi pormestaria johti Turun kaupunkia, Anders Lindhin oikeus- ja Erik Johan Tolpon valtioasioissa.

Kaupungin kuudesta neuvosmiehestä oli kauppias Kaarle Merthen etevin, vaikka nuorimpia. Hän oli viisas ja toimelias, kunnianhimoinen ja rohkea, hyväpäinen ja lainopillisia tietoja saanut, siis hänessä oli niitä aineksia, joista puolueenjohtajia tehdään. Mutta puolueitten aika ei ollut vielä tullut: lekoteltiin vain uuden vapauden päivänpaisteessa, vaurastuttiin, oltiin levollisia.

Kaupungin mahtavin mies ei ollut neuvosmiesten joukossa. Hän oli hovioikeudenkomisarius Hannu Wittfoot; hän polveutui Joakim Wittfootista ja tämän vaimosta Margareta Bugenhagenista, Martti Lutherin jälkeläisestä, jotka 1660-luvulla olivat muuttaneet Suomeen Saksasta tai, kuten toiset arvelevat, Hollannista. Tällä mahtavalla miehellä, jota yleensä sanottiin vain "Hannu sedäksi" ja joka, mainitsemattakaan monia muita tuomiokirkolle annettuja lahjoja, oli uudistanut sen pääalttarin, hänellä oli kaunis veljentytär Margareta, joka viisitoistavuotiaana oli joutunut naimisiin vanhan laamanni Björkegrenin kanssa ja

nyt, viidenkolmatta vuoden iässä, oli rikkain ja kaunein leski Turussa. Kuin mikäkin Turandot näytti hän päättäneen säilyttää itsenäisyytensä ja antaa kaikkien kosijain helläin katseitten kilpistyä takaisin lujasta teräshaarniskasta.

Vuonna 1719, isonvihan synkkinä aikoina, oli Turkuun saapunut nuori, saksalainen kauppias, Johan Reinhold Heldt, katsomaan, onko liikemiehellä mitään tekemistä tässä hävitetyssä maassa, missä kaikki oli pirstaleina ja missä rauhallista ulkomaista kauppalaivaa melkein pidettiin hyväntekijänä. Täällä ei ollutkaan ainoastaan "jotain" tehtävää, vaan kaikki, ja Heldt päätti asettua Turkuun.

Tätä nuorta saksalaista pidettiin rikkaana, eikä siihen paljoa tarvittukaan maassa, missä kaikki olivat köyhiä. Hän oli viisas ja uuttera, ja hänessä oli myöskin luontaista leipäneroa, joka on hänen maanmiestensä ominaisena tunnusmerkkinä, missä vain on vähänkin tilaisuutta kauppaan. Muutamien vuosien kuluttua, kun kaupunki jo alkoi toipua ja päästä liikkeelle, oli Heldt tehnyt ystävyysliiton neuvosmies Merthenin kanssa ja, osaksi hänen liiketoverinaan, osaksi hänen neuvostaan, rakennuttanut ensin sahan ja vesimyllyn, jossa tehtiin ryynejäkin Aurajoen voimalla, ja sittemmin Suomen ensimmäisen tupakkatehtaan. Hänellä oli oma talo tuomiokirkon ja joen välillä, ja siitä talosta kertoi tarina, että siinä oli pakanuuden aikana ollut tuomioistuin, jonka pöytä ja kaksitoista tuolia, kaikki puhtaasta hopeasta, muka olivat haudatut talon alle. Sitä aarretta koetti Heldt saada käsiinsä taikavavan avulla, jota kuljeteltiin edestakaisin pihalla, kunnes se osoitti paikan. Ja taikavapa löysikin talon alta neljä holvikellaria, mutta valitettavasti ei niissä ollut hopeatuoleja, vaan ainoastaan kaksi suurta ruukkua täynnä pakanallisten esi-isien tuhkaa.

Heldt ei ollut ainoastaan viisas ja rikas, vaan myöskin kaunis, nuori mies, pitkä ja solakka, mustahiuksinen, ja

kaupungin kauniiden naisten mielestä ihastuttava. Ehkäpä juuri se luonnon antama etu olikin hänelle hankkinut neuvosmiehenrouva Merthenin suosion, ja Heldt päätti sentähden kysyä häneltä neuvoa sydämen asioissa, samoin kuin hän oli neuvotellut hänen miehensä kanssa laadultaan kylmäverisemmistä kysymyksistä.

Ollen leski parhaassa iässään huomasi Heldt olevan yhtä luvallista kuin viisastakin etsiä itselleen toinen puoliso, ja missäpä saattoivat sydämen vaatimukset tulla parempaan sopusointuun liikeasioiden vaatimusten kanssa kuin nuoren, kauniin ja rikkaan laamanninleski Björkegrenin jalkain juuressa? Hän päätti siis epäröimättä uskaltaa käydä rynnäkköön noita hyvin lujitettuja valleja vastaan.

Oli siinä kuitenkin muutamia hankaluuksia. Paitsi kauniin lesken tunnettua taipumattomuutta oli hänen ja uuden vastustamattoman ihailijan välillä toinenkin muuri, jonka korkeutta ja lujuutta uudempi aika tuskin saattaa käsittääkään. Tavat olivat niin ankarat, että jokaista sanaa, jonka nuori mies lausui naiselle, jonka perheen tuttuihin häntä ei luettu, pidettiin loukkauksena, eikä kukaan ollut siinä suhteessa arempi arvostaan kuin mahtavien Wittfootien suku. Heldt oli jo kymmenen vuotta ollut turkulaisena, mutta vielä ei ollut hänen osakseen tullut niin suuri kunnia, että olisi päässyt Hannu sedän tuttavien joukkoon. Miten oli poistettava tuo ylipääsemätön este?

Neuvosmiehenrouva Merthen keksi keinon. Hän päätti toimittaa päivällispidot kuninkaan 54:nneksi syntymäpäiväksi, joka oli huhtikuun 20:ntena. Semmoinen kunnia ei tosin ollut oikeastaan tuleva yksinkertaisen neuvosmiehen talon osaksi, tuskinpa edes pormestarinkaan, koskapa maaherraa, piispaa tai presidenttiä saatettiin syystä kyllä katsoa yksin siihen oikeutetuiksi. Mutta koska maaherra ja presidentti sillä kertaa olivat poissa virkamatkoillaan, koska piispa oli

sairas, eikä pormestareilla näyttänyt olevan halua moisiin hommiin, niin mikäpä olisi estänyt tavallista neuvosmiestäkään kaikessa nöyryydessä päästämästä alamaisuudentunteitaan ilmi milloin minkin verran yksityisten päivällispitojen muodossa. Syöminen on mieleistä työtä ja harvoin majesteettirikos; pöyhkeinkin mahtaja tuntee semmoisissa tilaisuuksissa jonkinlaista armollisuutta alemmaa lähimmäistään kohtaan, seurustelusääntöjen kahleet höltyvät, kukin tuntee olevansa ihminen ja suo muille saman oikeuden. Niinpä siis noilla päivällisillä oli kaksi tarkoitusta: uskollisuudentunteiden osoittaminen ja haitallisen muurin murtaminen.

Merthenin talo oli suuren torin varrella vastapäätä Grubbin taloa, mihin sittemmin Turun lyseon opinahjo sijoittui. Kutsut oli kaupunginpalvelija toimittanut, ja kokoontumaan oli pyydetty kello kahdeltatoista päivällä 20 päivänä huhtikuuta. Neuvosmiehen perhe ei ollut uskaltanut kutsua kruunun eikä kirkon ylhäisiä luottamusmiehiä, mutta koolle saapui kuitenkin noin neljäkymmentä arvokasta jäsentä hovioikeudesta, yliopistosta ja huomatuimmasta porvaristosta.

Siellä olivat hovioikeudenneuvokset Stjernvall ja Jägerschiöld, asessorit Lostjerna, Wallenstjerna ja Adlercreutz, komisarius Wittfoot, tuomiorovasti Joonas Fahlenius, ensimmäisen suomalaisen sanakirjan tekijä, professori Daniel Juslenius — Suomen ainoa lakitieteen professori Samuel Schultén — Suomen ainoa lääkäri Diedrik Spöring — maamme ainoa fyysikko, yliopiston silloinen *rector magnificus*, professori Johan Thorvöste, joka oli kirjoittanut erinomaisen taikauskoisen väitöskirjan taikavavasta — kuuluisa latinantaitaja, professori Henrik Hassel ja väittelysankari, oppinut historian ja siveysopin professori Algot Scarin. Pormestarien ja neuvosmiesten ohella olivat siellä myöskin edustettuina Turun silloiset

huomatuimmat kauppahuoneet: Sjähle, Havemann, Pipping, Schultz, Wechter. Nuorin herroista, joka asetettiin halvimmalle paikalle pöydän päähän, koska hänellä ei ollut mitään muuta kuin hyvä päänsä, sydän ja tulevaisuuden toiveet, oli nuori, kalpea ja ujo maisteri Matias Elg, Merthenin perheen kaukainen sukulainen.

Kymmenelle tai kahdelletoista rouvalle ja niiden joukossa tietysti laamanninleski Björkegrenille oli kutsut lähetetty, mutta ei ainoallekaan nuorelle neitoselle. Oli edistytty edellisen vuosisadan ajoista, jolloin laki nimenomaan kielsi kauniilta sukupuolelta pitoihin saapumisen. Se laki oli vielä voimassa samaten kuin ylellisyysasetuksetkin; se oli vain joutunut unohduksiin, eikä yksityisissä seuroissa niin tarkoin pidetty lukua lain sanasta.

Juhlallinen, säännönmukainen vastaanotto alkoi jo portailla, jonne kaupungin rummuttaja Mikael Kallio — Kaarle XII:n aikainen invaliidi Mikku — oli maailmankuuluun sininuttuun puettuna asetettu jonkinlaiseksi kunniavahdiksi. Hän ei tosin lyönyt rumpua vierasten kunniaksi, mutta tervehti sotilaan tapaan ja saattoi heidät jäykkäsäärisesti (kylmään) eteiseen sekä otti siellä vastaan päällysvaatteet. Eteisestä saattoi kaupunginpalvelija Bergman vieraat edelleen saliin.

Tervehdykset ja esittelyt sisällä tapahtuivat hyvin tarkkojen sääntöjen mukaan. Heldt esiteltiin Hannu sedälle ja hänen kauniille veljentyttärelleen. Tämän veljentyttären väitetään punastuneen ja sittemmin kuiskanneen emännän korvaan, ettei hän ollut koskaan vielä nähnyt niin kaunista miestä. Ei mikään aika ole sokea sellaisten huomioiden suhteen. Mutta Turku oli jo ehtinyt unohtaa onnettomuutensa; se oli alkanut tuntea itseään, se saattoi jälleen ... juoruta.

Pöytäpaikat jaettiin tarkasti arvon mukaan, hovioikeudesta aina kauppaan asti. Raha antoi paljon

valtaa, mutta ei arvoa. Hyvän tavan mukaista oli tekeytyä niin halvaksi kuin mahdollista sanoissa, kun vain sai pitää suurimman mahdollisen arvonannon ajatuksissa. Serkku Forseliaa ei mitenkään saatu istuutumaan sisar Lostjernaa ylemmälle ja arvokkaammalle sijalle, ja sisar Wechter pyysi kaikkein nöyryimmästi, ettei serkku Björkegren alentuisi istuutumaan häntä alemmaksi. Heldtin asetti emäntä hänen valitsemansa uhrin viereen; hän kursaili hirvittävästi, mutta taipuihan kuitenkin viimein jakamaan tuon kadehdittavan oikeuden erään vanhan asessorin kanssa. Kun siis kaikki olivat monen mutkan jälkeen istumassa, kukin paikallaan, jonka arvo tai onni oli hänelle hankkinut, nousivat isäntä ja emäntä jälleen seisomaan, panivat kätensä ristiin ja lukivat pöytärukouksen. Kaikki vieraat noudattivat esimerkkiä ja toistivat itsekseen rukouksen, mikä kesti noin viisi minuuttia. Sen jälkeen taas istuuduttiin pöytään.

Merthenin talo ei ollut suinkaan rikas, mutta tahtoi ehkä mielellään siltä näyttää ja oli tänään saanut pöytähopeain apua hyvinvarustetusta Wittfootin talosta. Tekotukalla, hansikkailla, mustalla takilla, keltaisilla polvihousuilla, mustilla pumpulisukilla ja matalilla kengillä jonkinlaiseksi hovimestariksi somistettu kaupunginpalvelija Bergman tarjosi ympäri pöydän hopeapikarissa anikselta ja kotihumalilta vahvasti hajahtavaa viinaa, minkä jälkeen keltaisen myssyn ja mustan villapuvun verhoama ensimmäinen sisäpiika niiaillen kantoi esiin tarjottimen, joka oli täpösen täynnä leipää, voita, juustoa ja sillisalaattia. Tämän johdannon jälkeen seurasi tukevampaa lajia oleva varsinainen ateria, joka olisi saattanut myöhemmän ajan heikontuneen suvun kadehtimaan esiisien oivaa ruuansulatusta. Ensin käytiin suunnattoman suuren kinkun kimppuun, jonka paloittelemisen, arvokkaan ja vaivalloisen luottamustehtävän, isännän onneton virkaveli, neuvosmies Nidelberg, suoritti otsansa hiessä ja

josta emäntä sitten jakoi kullekin vieraalle sinapin kera niin suuren annoksen, että se olisi tyydyttänyt muonatorpparinkin nälän. Sen jälkeen tuli kokkareliemi, jota tarjoiltiin syvissä sinisissä, hollanninporsliinisissa lautasissa. Sitten kannettiin esiin kaksi kokonaista keitettyä, vähintään puolentoista leiviskän painoista lohta, joiden suussa oli sitruunoita ja jotka olivat taiteellisesti reunustetut tilli- ja persiljakimpuilla, punajuurikkailla ja äyriäisenpyrstöillä. Tuli sitten vielä silavansekainen paisti puolukka- ja lakkahilloineen suunnattoman suurella hopeavadilla ... ja paistin jälkeen tuli juhlallinen hetki.

Tähän asti olivat vieraat juoneet vain hyvää, kotitekoista Turun olutta, herrat suuresta hopeakannusta, joka kulki kädestä käteen, naiset sitä vastoin pikku kipposista eli n.s. knepoista, jotka täytettiin kannusta. Tavallisesti muuta harvoin juotiinkaan, mutta tässähän oli kysymys majesteetista. Hovimestari toi toisen suuren hopeakannun, joka oli täynnä valkoista Ranskan viiniä; sitä tarjottiin pyöreistä, melkein pallonmuotoisista jalallisista laseista. Isäntä nousi, vieraat nousivat ... juotiin suurivaltaisen, urhoollisen ja viisaan kuningas Fredericuksen kunniaksi, joka nyt onnellistutti valtakuntaansa korkealla syntymäpäivällään, sekä verrattoman, lempeän ja armollisen kuningattaren Ulrika Eleonoran kunniaksi, joka puolestaan hyveillään teki viisaan kuninkaan onnelliseksi — toivottaen heidän majesteeteilleen pitkää ja yhä edelleenkin onnellista hallitusta, valtakunnan ja kaikkien uskollisten alamaisten lakkaamattomaksi iloksi ja pysyväiseksi menestykseksi...

Puhe ei ollut pitkä eikä latinalainen, ja nepä olivatkin kaksi harvinaista ansiopuolta tähän aikaan; pallonmuotoiset lasit tyhjennettiin jotenkin puhtain alamaisentuntein. Tosinhan jotkut ajatuksissaan lisäsivät, että hyvä kuningatar teki viisaan kuninkaan onnelliseksi varsinkin

sillä, ettei ollut huomaavinaankaan hänen hairahduksiaan; mutta yleensä oli silloinen Myssyjen hallitus suosittu Suomessa, ja viimeiset kolme vuotta olivat olleet onnellisimmat, mitä valtakunta oli vuosisatoihin saanut osakseen — tuntui kuin olisi herätty pitkästä, pimeästä ja myrskyisestä yöstä valoisaan aamuun. Vähän siinä tosin oli osaa Fredrik kuninkaalla, ja jokainen suomalainen kiitti onneaan, että Arvid Horn eikä kuningas olikin varsinainen hallitsija. Mutta liian läheltä oli katseltu kahdennentoista Kaarlen kunniakasta ja veristä yksinvaltaa, oltiin peräti väsyneitä voittoihin ja tappioihin; sankarikuningas ei ollut vielä varjollaan pimittänyt seuraajansa onnellista hallitusta eikä rauhan outoa tyyneyttä, ja kaikki se soinnutti pyöreäin lasien kilinän mielihyvän tunteiksi. Lasit juotiin pohjaan, juotiin ääneti, sillä silloin ei vielä ymmärretty hurrata eikä eläköötä huutaa ... ja Heldt näki lasinsa lävitse viehättävän naapurinsa hymyilevän.

Päästyään tästä alamaisen kunnianosoituksen painosta alkoi herrain keskustelu liikkua vapaammin, jota vastoin rouvat, ikäänkuin ihmetellen, että hekin nyt olivat olleet osallisina kuninkaan maljan juonnissa, olivat edelleenkin häveliäästi vaiti. Poliittikkaa ja tulevia valtiopäivävaaleja jauhettiin viljanhintojen, kauppalojen ja viennin lomassa. "Hyödyn aikakausi" näytti jo nousevia oraitaan ja pukeutui Hornin ja Myssyjen perusajatukseen, että valtakunnan pitäisi oman piirinsä sisäpuolella valloittaa takaisin menetetyt maakuntansa. Pitäisi edistää teollisuutta, jotta ne suuret summat säästyisivät, joita jo alkoi tulvia pois maasta ulkomaisten valmisteiden hintana. Polttotupakan tullikin nousi jo kohta näet neljäänsataan ja nuuskan tulli sataanseitsemänkymmeneen taalariin. Olisipa mainio asia viljellä tupakkaa, istuttaa silkkiäispuita, elättää silkkimatoja ja kutoa silkkiä. Hopeaa oli löydetty läheltä Helsinkiä; miksi ei voisi toivoa, että saataisiin vielä lyöttää hopeataalareita

omien kaivosten antimista? Ennen kaikkea pitäisi meidän pakottaa ulkomaalaiset ostamaan meiltä enemmän tavaraa kuin me ostamme heiltä; siten maan rikkaus varmasti kasvaisi. Ja siihen ne vieraista, jotka olivat ammattimiehiä, lisäsivät, että se kaikki oli ensi sijassa oleva Turun asia, koskapahan koko maa hyötyy pääkaupunkinsa rikastumisesta. Ei koskaan pitäisi sallia muiden merikaupunkien kilpailua; vielä vähemmän olisi kärsittävä tuota kelvotonta kauppaa, jota taitamattomat Ahvenanmaan ja muiden paikkojen talonpojat olivat alkaneet harjoittaa omilla laivoillaan, itselleen häviöksi ja koko maalle korvaamattomaksi vahingoksi.

Päivällisiä saattoi sanoa vaatimattomiksi edellisen vuosisadan pitojen rinnalla, jolloin Turun yliopiston rehtoria kiellettiin 1642 tarjoamasta "enempää kuin kuusi varsinaista ruokalajia, kinkkua lukuunottamatta". Mutta vielä oli käytävä käsiksi suunnattoman suureen torttuun, joka oli taiteellisesti koristettu kaupungin vaakunalla ja rintasokerikyhyksillä, ja tortun jälkeen tuli vielä viikunoita, manteleja ja pähkinöitä. Aterian päätyttyä veisasivat kaikki istualtaan pitkän ruokavirren, jonka jälkeen vieraat nousivat ja rivissä arvonsa mukaisessa järjestyksessä pudistivat kumartaen tai niaten emännän kättä. Herrat jäivät sitten istumaan "tupaan", joka ei silloin vielä ollut kohonnut salin arvoon, ja niille, jotka tempun tiesivät, kannettiin hienoksi hakattua Hollannin tupakkaa, jota poltettiin pitkistä savipiipuista. Kahvista ei ollut puhuttakaan, se kun oli hyvin harvinaista, tuskin nimeltä tunnettua herkkua; mutta suuressa hopeakannussa vaahtosi yhä olut, kunnes miesvieraat poistuivat, kun katsottiin illallisaterian ajan alkavan lähestyä, mikä tapahtui noin kello kuuden ajoissa silloisen tavan mukaan.

2. PRINSESSA RUUSUNEN.

Neuvosmiehenrouva Merthenin naisvieraat olivat sillä välin siirtyneet makuukamarin turviin — neuvosmiehen huoneistossa oli siihen aikaan tupa, makuukamari, lastenhuone ja keittiö — ja siellä heitä kestettiin teevedellä. Tuon äskettäin Hollannista tuodun ylellisyysjuoman valmistaminen oli yhtä nerokas kuin yksinkertainenkin. Otettiin hyppysellinen tuota kiinalaista kasvia, sekoitettiin siihen hienoksi survottua kardemummaa ja karvasmanteleja ja pantiin kaikki hopeakannuun, joka kaadettiin täyteen kiehuvaan veteen. Siitä täytettiin äsken mainitut kipposet, ja tee juotiin palasokerin maustamana. Niiden varalle, jotka pitivät hunajaa parempana kuin kallista sokeria, oli täysi hopeamalja tätä maukasta Naantalin mehiläisten tuotetta. Kun teekannu tyhjeni, kaadettiin uutta kiehuvaan veteen mehuttomaksi kiehuneeseen sekoitukseen, niin kauan kuin jollekin vieraille vielä oli tarjottava, ja vihdoinkin saivat piiat ja lapset nauttia neljännen tai viidennen haudeveden voiman.

Naistenkin kielet pääsivät nyt vihdoinkin valloilleen. Vahinko korvattiin oikein runsaasti, kiusailtiin nuorta laamanninleskeä, kyseltiin, olikohan Heldt löytänyt maahan kaivetun aarteensa, kiisteltiin edullisimmista humaloista ja parhaasta Saksan suovasta sekä ihmeteltiin, kun voin hinta oli noussut kolmesta aina kahteentoista taalariin leiviskältä. Vihdoinkin tahdottiin nähdä sisar Merthenin lapsiakin.

Lapset toi sisään heidän hoitajansa, vanha Vappu, pitkä, laiha ja kulmikas nainen, jolla oli yllä ahdas musta villahame, sinijuovainen esiliina, harmaa, punaisilla

nauhoilla reunustettu mekko, päässä pienenlainen punainen myssy ja kaulassa sininen liina. Hän oli leski ja näytti kyllä kykenevän ottamaan miestäkin kiinni kauluksesta, mutta jotakin hyväluontoista oli hänen tuimissa, ruskeissa silmissään ja siinä tyynessä huolellisuudessa, millä hän kantoi pientä lasta käsivarrellaan.

Sisar Merthenillä oli tähän aikaan neljä pientä tyttöä: Anna, Eeva, Lotta ja Kaarin, vanhin yhdeksän ja nuorin vuoden vanha. Heillä oli kaikilla äsken silitetyt, valkoisesta kamritsikankaasta tehdyt rintaliinat; nuorimmilla päässä punaiset myssyt, jotka olivat sidotut nauhoilla kiinni leuan alta, vanhimmat paljain päin, letitetyin hiuksin. Äiti itse oli kaunis nainen, eivätkä tyttäretkään näyttäneet olevan huonompaan päin. Kaksi heistä oli vaaleaveristä, äänetöntä ja hiljaista; toinen ja neljäs järjestyksessä olivat tummasilmäisiä ja tummahiuksisia, vilkkaita ja vallattomia. Seitsenvuotiaalle Eevalle näytti luonto tuhlaamalla jakaneen parhaita antimiaan; mitään viehkeämpää ei olisi voinut nähdä kuin tuo leikkivä sulotar, joka oli vilkas kuin kissanpoikanen.

Kolme vanhinta oli koulutettu niauksen tapaisella liikkeellä tervehtimään ja suutelemaan kunnioitettujen tätien kättä. Kun se velvollisuus oli kunnialla suoritettu, nosti kaunis rouva Björkegren Eevan polvelle, suuteli häntä poskelle ja sanoi:

- Tiedätkö, että minä olen sinun kummisi?
- Tiedän, sanoi tyttö.
- No, sittenpä varmaan luulet, että minulla on jotakin hyvää hameeni taskussa?

Tyttö ei vastannut. Hänen silmänsä säihkyivät, kun hän näki kalliin timanttineulan, joka kummilla oli rinnassa.

- Mitä tästä sanot? jatkoi laamanninleski, vetäen hameensa taskusta kappaleen päivällistorttua, joka oli

kääritytty hienoon hollantilaiseen nenäliinaan.

Eeva tempasi tortun, taittoi sen kolmeen osaan, hypähti alas, antoi houkuttelevat palaset sisarilleen, pitämättä itse mitään, ja palasi sitten kumminsa luo leikkimään timanttineulalla.

— Eeva on liian hyväsydäminen, sanoi laamanninleski hymyillen. Tulipa hänestä muuten mitä tahansa, rikasta hänestä ei tule koskaan.

— Eevaa miellyttää enemmän sisar Björkegrenin rintaneula, huomautti arvonimeä vailla oleva äiti Wechter, kauppiaanrouva, joka oli Annan kummi ja näki Eevan ehtineen torttuineen ennemmin kuin hän oli ehtinyt antaa suosikilleen samanluontoisen lahjan.

— Sisar Björkegren on opettanut hänet pitämään timanteista, puuttui puheeseen neuvosmiehenrouva Nidelberg, Lotta Merthenin kummi, syöttäen kalpealle lapselle rintasokerikyhkystä.

— Onko mahdollista, että sisar Björkegren on antanut ristilapselleen harvinaisen ja kalliin kumminlahjan? kysyi asessorinrouva Lostjerna, joka äsken oli muuttanut kaupunkiin eikä siis vielä tuntenut kaikkia juoruja.

— Minä annoin hänelle muutamia Brasilian jalokiviä, vastasi laamanninleski välinpitämättömästi. Hannu setä oli ostanut ne vähemmästä kuin puolesta arvosta englantilaiselta kaapparilta, joka oli ne ryöstänyt Espanjan vesiltä.

Pyydettiin saada nähdä tuota harvinaista koristetta. Se oli taidokkaasti tehty, 128 jalokivellä koristettu kultasolki.

— Mutta tuossahan olisi koristus vaikka prinsessalle! huudahti asessorinrouva teeskentelemättömästi kummastuneena.

— Niin, vastasi laamanninleski ylhäisen tapaan, sen sanotaankin olleen aiotun Portugalin kuningattarelle. Ristityttäreni on sitä kantava kunnialla muistona minulta,

kun hän kerran menee vihille. Eeva ... ehkäpä sinulla jo onkin sulhanen?

— Minulla on neljä! vastasi lapsi veitikka silmässä, lukien sormillaan. — Isä ... setä Heldt ... maisteri Elg ... ja Iisakki...

— Kas, kuulkaapas vain! sanoi kummi nauraen. Siinähan on jo kolme liiaksi. Mitä sinä niin monella teet?

— Minä saan karpaloita, pähkinöitä, viskunoita, ja Iisakki vetää minua kelkassaan jokimäelle...

— No, sitten se kyllä kannattaa. Pidä vain kaikki neljä, rakas tyttöseni! Kyllä minä niistä tiedän yhden, joka aina pysyy uskollisena, nimittäin isäsi.

— Eevalla on jo niin paljon hyvää, ja te ennustatte kuitenkin, sisar, ettei hän koskaan tule rikkaaksi? sanoi ystävällinen asessorinrouva hymyillen.

— Eikä siis koskaan turhamaiseksi, virkkoi rouva Wechter pisteliäästi.

— Ei, hän on liian hyväsydäminen tullakseen turhamaiseksi, vastasi laamanninleski.

— Ja kuka on sanonut, ettei Eevasta koskaan tule rikas? puuttui puheeseen vanha Vappu, lausuen uskotun palvelijan oikeudella ilmi hänkin oman ajatuksensa. Palvelijain ja herrasväen välinen erotus oli vielä silloin vähäinen, sillä eri yhteiskuntaluokkia erottava juopa kasvoi vasta Kustaan aikakaudella.

— Kuulkaas Vappua! huudahti Wechter äiti. Hän ennustaa kädestä, uskotteko?

Sisar Forselia, papinrouva, uskoi kuiskaillen vieressään istuvalle rouvalle, että Vapun äiti oli pahamaineinen noita ja noitana oli hänen isoäitinsäkin poltettu monta vuotta sitten. Hän, Forselia, ei voinut käsittää, mitenkä sisar Merthen saattoi uskoa lapsensa henkilölle, joka oli niin huonomaineisesta suvusta; ainahan siitä jotakin kulkee perintönä. Muuten ei hän puolestaan kieltänyt, ettei Vappu

itse olisi ollut kunnollinen ja hyväksi tunnettu vaimo; mutta ennustushenki oli hänessä kuin polttomerkinä äidin suvusta.

— No, mitä ennustat lapsesta, Vappu? kysyivät rouvat uteliaina.

— Mitäpä vanha, hapan karpalo tietäisi omenansydämistä? vastasi hoitaja äreästi, pyyhkien pikku Kaarinin suuta ja nenää juovikkaalla esiliinallaan.

— Vappu luulee tietävänsä hyvin paljon Eevasta sentähden, että hän pitää niin paljon lapsesta, virkkoi äiti, melkoisen hyvillään hänkin siitä suosiosta, joka eniten kohdistui hänen lempilapseensa. Kerropas nyt, mitä kerran luit hänen kädestään. Hyväähän se kaikki oli.

— Eikö ollutkin? toisti palvelijavanhus. Niin, Jumala suokoon niin käyvän. Minä olen nähnyt hänen kädestään, että hän kerran vielä tulee hyvin rikkaaksi.

— No niin. Rukoile sitten, että hän nöyränä kantaisi sen, mitä Jumala hänelle suo.

— Ihan niin, huomautti rouva Wechter luoden syrjäsilmyksen rikkaaseen laamanninleskeen. Voihan lapsi päästä rikkaisiin naimisiin; sellaista näkee joka päivä.

— Minä olen nähnyt, että hän tulee rikkaammaksi kuin kukaan muu nyt Turussa elävistä, niin rikkaaksi kuin vanha Kaarina kuningatar entisinä aikoina Liuksialassa, jatkoi Vappu, yhä enemmän innostuen. Minä olen nähnyt hänen pääsevän ylhäisempään asemaan ja suurempaan valtaan kuin kukaan muu tässä maassa...

Rouvat katsoivat toisiaan hämmästyneinä. Heidän joukossaan ei ollut ainoatakaan, joka ei olisi aivan varmasti uskonut, että ihmisen tulevaiset kohtalot saattaa nähdä hänen kätensä juovista.

— Nehän ovat kaikki hyviä lahjoja, arveli asessorinrouva ja suuteli pienokaista.

— Suokoon Jumala, jatkoi vanhus. Ja vielä minä olen nähnyt hänen tulevan hyväksi; hänen kaunistuksenaan tulee olemaan hyvä ymmärrys...

— Sano hänen tulevan onnelliseksi! virkkoi äiti, varsin ymmärrettävästi hyvin liikutettuna.

— Mahdollista on sekin. Ehkä myöskin onnelliseksi, sitä ei kädestä näy, mutta ei sitä siinä ole kiellettykään. Mutta yksi seikka on varma: kaikista, jotka nyt elävät Turussa, elää vain yksi ainoa kauemmin kuin tämä lapsi.

Se ajatus, että pieni lapsi on näkevä kaiken sen, mikä nyt parhaillaan henkii, liikkuu, taistelee, iloitsee ja kärsii, maan poveen peittyvän ja taas toisaalta näkevä nyt vielä syntymättömien ja tuntemattomien miespolvien kasvavan perimään isiään — sellainen yksinkertainen, luonnollinen ajatus liikuttaa aina niidenkin mieltä, jotka eivät muuten kiinnitä lainkaan huomiota elämän jokapäiväiseen vaihteluun. Kyyneliä näkyi useimpien silmissä, kun he, lujasti uskoen ennustukseen, katselivat rakastettavaa pikku tyttöä, joka oli kerran kohoava niin korkealle ja näkevä niin kauas, kauas hämärään tulevaisuuteen.

— Lupaa, Eeva — sanoi laamanninleski, hänkin kyyneliin liikutettuna — lupaa seitsemänkymmenen vuoden kuluttua kerran rukoilla kummisi haudalla!

Pikku seitsenvuotias ei käsittänyt sitä. Mitä hän ymmärsi haudoista ja muistoista? Mitä hän tiesi, silmänräpäyksessä elävä, vuosien pitkästä sarjasta? Hän ymmärsi vain, että hänen rakas kumminsa itki ja hän kiiruhti suutelemaan pois kyynelot, vakuuttaen tekevänsä kaiken, mitä kummi häneltä pyytää.

— Kiitos, rakas Vappu! sanoi nyt rouva Merthen, haluten tyynnyttää vierastensa kiihtyneitä tunteita. — Sinä jakelet todella kuninkaallisia lahjoja, ja vaikka sisar Björkegreniä syystä kyllä voi sanoa pikku Eevan ensimmäiseksi hyväatekeväksi haltijattareksi, niin sinäkin olet ansainnut

sen, että Eeva muistaa sinulle ostaa uuden esiliinan vapunpäiväksi. Virkistä vähän mieltäsi, juo kipponen teetä. Rupeaahan jo janottamaan, kun katsoo niin kauas tulevaisuuteen.

— Ihminen päättää, Jumala säätää, vastasi Vappu. Ei kaikki vielä ole sanottu.

— Mitä? Onko sinulla vielä muita kultaisia lahjoja annettavana?

— Minä kuulin lapsena, jatkoi hoitaja, vanhan tarinan prinsessa Ruususesta. Hän oli saanut kummeiltaan kaiken parhaimman ja onnellisimman, mitä ihmiset haluavat tässä katoavaisessa maailmassa; mutta lisäksi hän oli saanut varoituksen olla kehräämättä värttinällä, ennenkuin täyttäisi viidennentoista vuotensa. Viidennentoista tai yhdeksännentoista, en muista niin tarkkaan. Luullakseni kuitenkin yhdeksännentoista.

Tyttönen kuunteli. Hän rakasti satuja, kuten kaikki lapset rakastavat, ja niitä Vapulla olikin suuri varasto.

— Se on lastensatu, minä muistan sen varsin hyvin, keskeytti laamanninleski leikillisesti. Katso vain, sisar Merthen, ettei mitään värttinää ole talossa. Eevan pikku pää on täynnä prinssejä ja haltijattaria: hän ei saa kehrätä värttinällä, ennenkuin täyttää yhdeksäntoista vuotta. Se on ... katsotaanpas, syntyihän hän 8 päivänä syyskuuta 1723?

— Niin.

— Siis 8 päivänä syyskuuta 1742.

— Kyllä minä sen muistan. Onneksi ovat rukit jo karkoittaneet tieltään vanhat värttinät. Eikö Eeva saa kehrätä rukilla niin paljon kuin tahtoo?

— Mitä Vappu sanoo?

— Mitäpä minä tiedän? Tunnenko minä kaikki hiekanjyvät, jotka sallimus kylvää ihmisten tielle? Joskus voi olla värttinä, joskus jokin muu. Rakas lapsukaiseni!... Ja niin sanoen Vappu tempasi äkkiä luokseen pikku tytön,

ikäänkuin suojellakseen häntä suurelta, tuntemattomalta vaaralta.

— Älähän nyt, rauhoitu, Vappu! lohdutteli äiti. Hän ei ole kehräävä värttinällä eikä, jos Jumala auttaa, joutuva muuhunkaan vaaraan. Jos isä ja minä saamme elää, on hän kasvava kaikessa kunniallisessa, hyveissä ja jumalanpelossa. Ja jos Jumala meidät kutsuu pois ennen tuota aikaa, jota sinä pidät niin vaarallisena, niin tiedän, että sisar Björkegren, hänen hyvä kumminsa...

Äiti ei kyennyt jatkamaan. Laamanninleski puristi hänen kättään, suuteli taaskin lasta ja sanoi liikutettuna:

— Jos minun hyvästä sydäimestä annetulla kumminlahjallani on mitään merkitystä, niin on sen merkitys juuri siinä kehoituksessa, jolla sen annoin ja jota en unohda uudistaa, kun Eeva tulee täysikasvuiseksi. Kunnialla ja siveydellä tulee hänen kantaa koristettaan tai ei ensinkään. Mutta hänen äitinsä sen parhaiten hänelle opettaa. Kas niin, älä ole huolissasi! Vappu on nyt kertonut loppuun satunsa, eikö niin? Hän tahtoi vain sanoa, ettei mitään hyvää lahjaa eikä ainakaan niin runsaita sallimuksen lahjoja anneta meille kiusauksitta. Eikö ole niin?

— Niinhän se lienee, huokasi vanhus, kuivaten punoittavia silmiään esiliinansa kulmalla ja heti sen jälkeen samalla koetellulla välineellä siistien Kaarinin nenää. Pienokainen oli nukkunut. Anna ja Lotta, joita ei kukaan näyttänyt huomaavan, istuivat ääneti nurkassa ja tuudittelivat suurta pyyhinliinasta tehtyä nukkea. Eeva oli kulkenut kädestä käteen ja ollut kaikkien ihailun kohteena sekä viimein tullut niin rohkeaksi, että pisti kätensä kummin hameen taskuun, veti sieltä esiin aloitetun sukankutimen hopeavartaineen ja tempasi siitä kaikki puikot pois. Koko seura nolostui melkoisesti odottamattomasta käänteestä, jonka ennustus uhkasi

lopulta saada, ja nousi sanomaan jäähyväisiä, kun huomio äkkiä kiintyi takan luota kuuluvaan ryminään.

Noin kymmenvuotias poika oli tullut kenenkään huomaamatta sisään, istunut jakkaralle lieden luo, nukkunut siihen ja vierähtänyt pitkäkseen lattialle. Koettaessaan unen horroksissa nousta ylös hän veti hiilihangon aika kolinalla päälleen.

— Mitä sinä täällä teet? sanoi rouva Merthen pojalle.

Vastaamatta poikanen kiirehti puoliunissaan ulos ovesta, mennessään kummastuneena katsahtaen vieraisiin rouviin.

— Poika on kävellyt unissaan, sanoi emäntä puolustellen. Iisakki Alanus orporaukka, papin poika, kaukainen sukulainen, jonka mieheni otti tänne pannakseen hänet kouluun.

— Ja hän osaa katkismuksen ulkoa vaikka takaperin! virkkoi Eeva. 25

— Pidä kiinni pikku rikkiviisas suusi!... Lapsi laskettelee sukkeluuksia, joita on varmaankin kuullut keittiössä, huomautti äiti anteeksi pyytäen.

— Hyvästi, sisar Merthen! Kiitoksia tästä päivästä, älä unohda meitäkään!

Ja rouvat lähtivät nyt melkoista vähemmän kursastellen kuin tullessaan, mutta kuitenkin kymmenkunnan minuuttia jäädyttäen huonetta oven aukipitämisellä, koska ei aivan heti voitu sopia, oliko hovioikeudenneuvoksettaren vaiko laamanninlesken astuttava edeltä.

Jotteri lukija jäisi epätietoiseksi, mitä näistä Merthenin valtioviisaista päivällisistä seurasi, lisättäköön heti, että viikon kuluttua Johan Reinhold Heldt pääsi ystävänsä neuvosmiehen seurassa tutustumaan Wittfootin perheeseen. Rakkaus kasvoi nopeasti, mutta hitaammin ankaran sedän suosio. Kerran aamupäivällä yllätti Hannu setä veljensä tyttären hämillään ja vesissä silmin, ja

säikähtynyt kosija oli paennut sydämensä valitun suureen mustapuiseen vaatekaappiin. Kun kaikki lohdutukset, järkiperusteet ja ankaruus vihdoin huomattiin turhaksi vaivaksi, päättyi tuo pieni Turun romaani niinkuin hyvän romaanin tulee päättyä, toisin sanoen niin, että tyranni suostui rakastavaisten onnelliseen avioliittoon. Heistä sitten polveutui seuraavalla vuosisadalla hyvin tunnettu Turun Heldtien suku.

3. HELENANPÄIVÄ RUISSALOSSA.

Se, joka kulkee Turusta suurta väylää saaristoon, niin että Ruissalo on oikealla, kummastelee melkoisesti kuullessaan puhuttavan Ruissalon kauneudesta. Yksitoikkoinen, havumetsän tummentama ranta, jonka takaa vain sieltä täältä häämöttää ylistettyjen tammien vaaleampi vehreys, siitäkö runoilijat ovat laulaneet ja senkö maine jo paljoa ennen Choraeuksen aikaa oli levinnyt kotiinpalaavien ylioppilasten mukana yli koko Suomenmaan? Niin, se se on Ruissalo, mutta kainon kaunottaren tavoin peläten näyttää sulouttaan kaikille tien kulkijoille saari kätkee kauneimmat osansa syrjäisemmälle Pohjasalmen puolelle. Siellä näkee monta tuollaista oikukkaan viehättävää lahtea, jota meri heittelee kuin sormisuukkosia rannoille; siellä tammien ja muiden lehtipuiden vihreys on voitolla, muodostaen sen vaalean, iloisen värin, joka hurmaa kaikkia kaupunkilaisia, eikä suinkaan vähimmin omaan piiriinsä suljettuja turkulaisia, luonnon ja vaihtelun koko tenhovoimalla.

Jos 31 päivänä heinäkuuta 1741 aamupuolella sattumalta lähestyi tätä sievää rantaa, ei saattanut olla huomaamatta eräitä tapahtumia, jotka tuossa siihen aikaan varsin yksinäisessä seudussa olivat sangen tavattomia. Monista, milloin keimailevista ja sievistä, milloin muhkeista ja komeista huviloista, joita sataneljäkymmentä vuotta myöhemmin vilkkui Ruissalon lehvien välitse, ei näet siihen aikaan ollut merkkiäkään. Maaherran omistama Ruissalon kartano oli saarella ainoa paikka, jota saattoi sanoa asutuksi rakennukseksi, mutta suurta komeutta eivät senkään rappeutuneet puuhuoneet osoittaneet. Torpparien

tai metsänvartijain turvekattoisia mökkejä sen sijaan kyllä näkyi siellä täällä rannalla, ja ne kolme tai neljä vähän tilavampaa ja vähän siistitympää "kesätupaa", jotka olivat kyhättyt kaupunkilaisten huvitteluja varten, eivät ollenkaan näyttäneet liian ylpeiltä asumaan hyvässä sovussa vähemmän ylhäisten naapuriensa kanssa.

Erään tällaisen kesätuvan luona nähtiin nyt tavattomia varusteluja. Tupa oli koristeltu oksilla ja lehvillä, joista oven yläpuolelle oli tehty suuri H-kirjain, ja jos katsahdettiin sisään, nähtiin, että puhtaaksi pestylle lattialle oli ripoteltu katajanhavuja ja suurelle avoliedellekin oli pistetty koristeeksi aika kuusenkarahka. Suurenlainen sinikeltainen lippu liehui pitkässä tangossa tuvan edustalla keskellä nurmikkoa, ja sen ympärille oli asetettu H:n muotoon kolme suurta pöytää lumivalkoisine liinoineen ja monine pöytätarpeineen, joista osa oli hopeaa. Lihavahkot piikat näkyivät helteestä läähättävinä häärivän pöytien ympärillä, ja heidän joukossaan huomasi silloin tällöin solakan nuorukaisen milloin levottomasti katselevan vaaleansinistä, autereen verhoamaa taivasta, milloin uutterasti puuhailevan kahden vähäisen mustan kapineen ääressä, jotka olivat asetetut pienelle kukkulalle vasemmalle tuvasta. Nuo hänen huomionsa kohteet tunnettiin tarkemmin katsottaessa pariaksi pikku tykiksi.

Kello alkoi lähestyä yhtätoista, kun hyörinä rannalla kävi vilkkaammaksi ja joukko miehiä ja poikia kokoontui tykkien luo. Syy oli helppo arvata: etäällä salmessa tuli kaksi suurta venettä, täynnä kaupungin herrasväkeä. Kohta ne jo olivat pyssynkantomatkan päässä rannasta, ja poks! poks! pamahteli pikku tykeistä lyhyesti ja terävästi, saattaisipa sanoa poikamaisesti, kuten tavallisesti sellaiset kapineet pamahtelevat, varsinkin jos niihin pannaan luja panos ja putki ensin voidellaan talilla. Kaikki rannallaolijat hurrasivat lakkejansa ja liinojansa heilutellen, ja noiden

meluisten, mutta sydämellisten tervehdysten kestäessä nousivat tulijat maalle.

Myöhemmän ajan laatukuvamaalari olisi saanut runsaasti aineksia siveltimelleen, jos hän nyt olisi voinut piirtää nämä kelpo turkulaiset, jotka iloisina ja tyytyväisinä nousivat vihreälle rannalle. Kummallinen jäykän komeuden ja maalaisen yksinkertaisuuden sekoitus oli näiden huvimatkailijain ominaisena piirteenä. He eivät olleet hoviväkeä eivätkä ylhäisaateliakaan, mutta ollen maan pääkaupungin virkamiehiä, oppineita ja porvari-aristokraatteja, he tunsivat, mikä merkitys heillä oli määräävänä yhteiskuntaluokkana. Kursailevaa kohteliaisuutta ei saatu laiminlyödä edes huvimatkallakaan. Oli kursailtu veneisiin astuttaessa, eikä unohdettu kursailla maalle noustessakaan, kursailtiin päivällisateriaalla ja kursailtiin koko päivä aamusta iltaan. Mutta se ei kuitenkaan estänyt ketään tunnustamasta matkaa hauskaksi ja maalaisilmaa virkistäväksi. Seuraelämä liikkui suuren painon alla, joka tottumuksesta oli tullut yhtä vähän rasittavaksi kuin ilman paino.

Huvimatkalaiset olivat kokoontuneet entisen laamanninleski Björkegrenin, nykyisen rouva Heldtin, kutsusta viettämään hänen uskotun ystävänsä, nykyisen pormestarinrouvan Helena Merthenin nimipäivää. Merthen itse oli poissa Tukholmassa. Joko valtioviisaat päivälliset taikka, mikä on todenmukaisempi ja oikeudenmukaisempi oletus, kekseliäs pää ja lainopilliset tiedot olivat tuon Turun maistraatin jäsenen nopeasti koroittaneet onnen astuimia ylös; sanalla sanoen, neuvosmiehestä tuli aikaa myöten pormestari ja pormestarista arvossapidetty ja mahtava Turun kaupungin valtiopäivämies. Silloin vallassa olevat Hatut olivat äkkiä kutsuneet kokoon säädyt joulukuussa 1740. Eikä ollutkaan vähempi kyseessä kuin sodan aloittaminen Venäjää vastaan silloisten valtiollisten

selkkausten johdosta, ja siitä olivat valtiopäivät lakkaamattomien juonien ja puolueriitojensa ohella kiistelleet kiistelemistään myöhäiseen kesään tuona vuonna 1741. Turun kaupunki, kuten suurin osa koko Suomea, oli Myssyjen puoluetta; siellä luotettiin lujasti oman valtiopäivämiehen taitoon ja toivottiin siitä paljon. Eipä ihme siis, että niin moni ylimmästä porvaristosta ja muista isänmaanystävistä, jotka viettivät kesäänsä kaupungissa, ilolla yhtyivät kunnioittamaan tämän heidän valtiopäivämiehensä vaimoa, pormestarinrouva Mertheniä, toimeenpanemalla yllätyksen hänen nimipäivänään.

Se oli todellakin yllätys kunnan rouvalle. Hän oli muutamia päiviä ollut Naantalissa ostelemassa palttinaa tyttäriensä myötäjäistarpeiksi, joiden aina tuli olla valmiina hyvin järjestetyssä talossa, ja kun hän oli palannut sieltä, pyydettiin häntä osalliseksi pienelle venematkalle Ruissaloon, missä hän suureksi hämmästyksekseen tapasi lukuisan seuran, joka otti hänet vastaan jo kerrotuin pauhuisin kunnianosoituksin.

— No, mutta rakas sisar Heldt, mitä hullutuksia teillä onkaan mielessänne? puhkesi hämmästynyt pormestarinrouva puhumaan, vaivalla kiivetessään ystävänsä rinnalla ylös kivistä rantaa, ympärillään nuorimmat lapsensa, joita nyt jo oli yhdeksän.

— Älä minua syytä — sanoi ystävä nauraen ja tarjosi hänelle käsivartensa — ei se minun keksintöäni ole. Etkö sitten arvaa, sisar, ketä meidän on kiittäminen niin onnellisesta päähänpistosta?

— Kenpä se sitten saattaisi olla? Ehkä rouva Wechter? Taikka sisar Forselia? Mutta ei, kyllä sen sittenkin sinä, sisar Heldt, olet itse keksinyt, eikä kukaan muu. Varjelkoon, miten paljon vaivaa olet nähnyt kuljettaessasi tänne niin paljon hopeita ja muuta, mitä kaikkea tarvitaan näin

suurelle joukolle! Olihan kaksi isoa vaatekoria täynnä porssiinia ja laseja?

— No olkoonpa, että minä olenkin sen pannut toimeen; mutta yllätys, sisar... On vain yksi, joka osaa niin taitavasti pettää viisaimman äidin koko Turussa.

— Mitä? Eihän se vain liene ollut Eeva...

— No, kas niin, älähän nyt ala siitä nuhdella kunnon lasta! Eeva se juuri toissapäivänä tuli minun luokseni ja sanoi: "Nyt on äiti Naantalissa; ettekö, hyvä kummi, toimittaisi jotakin oikein hauskaa Helenanpäiväksi?" Niin, Jumala sinua siunatkoon, rakas lapsi, sanoin minä, sen minä kyllä teen varsin mielelläni. Siinä kuulit koko salaisuuden, sisar. Mutta ole nyt hyvä ja ole mieliksi tyttärenne! Anna on ollut parhaana apuna kaikissa puuhissa.

— Annako? Niin, sen kyllä uskon. Mutta Eeva ... hän ei muuta ajattele kuin huvituksia ja kujeita. Rakas sisar, mitähän' siitä lapsi raukasta tuleekaan?

— Mitäkö tulee? No, senhän tiedät, sisar, yhtä hyvin kuin minäkin. Paras, kaunein ja viisain tyttö, mikä milloinkaan on kukoistanut vanhassa Turussa; se hänestä tulee. Niin, minä en nyt puhukaan hänen muista lahjoistaan. Mutta muistahan, sisko Merthen, että Eeva kohta täyttää kahdeksannentoista vuotensa ... että hän jo aikoja sitten on lopettanut koulunsa vanhan Pontin tädin luona ... että hän puhuu saksaa melkein yhtä hyvin kuin minun mieheni ... että hän on lukenut ranskaa ja opetellut ratsastamaan herra De Maretin johdolla — että hän on lukenut latinaa Iisakki Alanuksen kanssa — että hän voi valita maan parhaimmista avioliitoista minkä tahtoo, niin, että hän on saanut kaikkien nuorten herrojen pään pyörälle, puhumattakaan Iisakki parasta, joka on puolihulluna... Oh, sisko, älä ole milläsikään, vaikka Eeva vähän tahtoo huvitellakin! Nuoruus on aina nuoruus.

— Niin, niin, Jumala suokoon, että kaikki päättyisi hyvin ja onnellisesti. Liaksi sinä, sisar Heldt, olet hemmoitellut ristitytärtäsi. Kehdosta asti olet kohdellut häntä kuin prinsessaa. No, en puhukaan siitä kuninkaallisesta kumminlahjasta. Mutta ainahan sinä, sisar, olet tahtonut, että hänen pitää olla hieno ja ylhäinen ... olet huviksesi asetellut hänen hiuksensa aatelisneidon hiusten tapaan, sisar, olet antanut hänelle triumfanttiliivin ja tilannut hänelle kalleimpia pitsejä Raumalta... Rakas sisar, enhän muuta tahdokaan sanoa, kuin ettei Eeva saata koskaan olla kyllin kiitollinen niin suuresta hyvydestä, mutta me olemme porvarisväkeä...

— Kiitos ylistelyistä — sanoi iloinen ystävätär nauraen — kun, kuten Eevalla, on kunnia olla niin korkealuottoisen valtiopäivämiehen tytär, saanemme toki pitää toista yhtä hyvänä kuin toistakin. Mutta olethan ihan palavissasi, sisar... Astuhan tupaan ja juo lasi simaa!

Sillä aikaa kun rouvat näin keskustelivat astuessaan rannasta kesätupaan päin, olivat vieraat vähitellen hajaantuneet nurmikolle onnellisina ja hyvillä mielin, minkä kaupunkilaisissa aina vaikuttaa tuollainen retkeily vapaaseen luontoon aurinkoisena, lämpöisenä kesäpäivänä. Sillä vastoin tavallista tapaansa oli sateisuudestaan kuuluisa Helenanpäivä nyt erittäin kaunis ja kirkas. Leuto merituuhi viilensi täällä keskikesän kuumuutta, joka teki kaupungin tukahuttavaksi; ja Ruissalon tammien yllä kupuili taivas korkeana ja puhtaana valkoisine, lentävine untuvapilvineen, jotka vain enensivät sen siniloistoa, kuten kaukaiset purjeet lisäsivät Airiston aaltojen eloisuutta ja kauneutta.

— Miten hurmaavan ihanaa! huudahtivat muutamat nuoret tytöt, juoksennellen vihreässä ruohikossa kuin huimat linnunpoikaset.